

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **20 grudnia 2012 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Bogumiła Burda
	Sędziowie:	SSA Urszula Kocyłowska (spr.) SSA Marta Pańczyk-Kujawska
	Protokolant	st.sekr.sądowy Elżbieta Stachowicz

po rozpoznaniu w dniu **20 grudnia 2012 r.**

na rozprawie

sprawy wniosku **H. S.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

o podleganie rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku **Sądu Okręgowego w Przemyślu**

z dnia **22 czerwca 2012 r.** sygn. akt **III U 1192/12**

o d d a l a apelację.

Sygn. akt III AUa 956/12

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Placówka Terenowa w P. - decyzją z dnia 20 maja 2011 roku stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w pełnym zakresie wnioskodawczyni H. S. w okresie od dnia 1 kwietnia 2005 roku wskazując, iż wnioskodawczyni - podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1991 roku - w 2001 roku rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 5a ust. 5 i 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przedstawiła w terminie wskazanym w przepisie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości podatku za ubiegły rok, co skutkuje ustaniem ubezpieczenia rolników z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik był zobowiązany złożyć przedmiotowe zaświadczenie.

W odwołaniu od wymienionej decyzji wnioskodawczynie H. S. wniosła o jej zmianę poprzez potwierdzenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 1 kwietnia 2005 roku do dnia 4 kwietnia 2011 roku. Wnioskodawczynie zauważyła, iż organ rentowy był poinformowany o prowadzeniu przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej i pomimo tego nie wezwał jej do złożenia zaświadczeń organu podatkowego, jak i nie poinformował o skutkach prawnych braku złożenia tych zaświadczeń. Nadto wnioskodawczynie powołując się na dopuszczalną możliwość przywrócenia terminu do złożenia przedmiotowych zaświadczeń z uwagi na zdarzenia losowe stwierdziła, że tego typu zdarzenie zaistniało w jej sprawie i polegało na braku precyzyjnej informacji ze strony organu rentowego.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Placówka Terenowa w P. - wniosł o oddalenie odwołania prezentując tezę o prawidłowości zajętego przez siebie stanowiska.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu wyrokiem z dnia 22 czerwca 2012 roku odwołanie wnioskodawczynie oddalił. Sąd pierwszej instancji ustalił, iż wnioskodawczynie w okresie od dnia 1 stycznia 1991 roku podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy. Od dnia 15 lipca 2001 roku wnioskodawczynie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą o czym nie poinformowała organu rentowego, ani w 2001 roku, ani w latach kolejnych. Decyzją z dnia 18 października 2004 roku kierowaną do wnioskodawczynie wyłączono jej męża z ubezpieczenia społecznego rolników z uwagi na brak przedłożenia zaświadczenia dotyczącego formy opodatkowania w związku z jednoczesnym prowadzeniem przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej. Także w dniu 15 listopada 2005 roku wnioskodawczynie potwierdziła odbiór decyzji z dnia 14 listopada 2005 roku dotyczącej podlegania ubezpieczeniu społecznemu jej małżonka poczynając od dnia 1 października 2005 roku. Zaświadczenia o wysokości podatku dochodowego z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej za lata 2004 – 2008 wnioskodawczynie złożyła w dniu 20 kwietnia 2011 roku, a za 2009 rok w dniu 17 maja 2011 roku. Wnioskodawczynie złożyła wniosek o przywrócenie jej terminów do złożenia przedmiotowych zaświadczeń. Odmowną decyzję organu rentowego z dnia 22 czerwca 2011 roku zaskarżyła do sądu. Zarówno jej odwołanie jak i następnie apelacja zostały przez sądy obydwu instancji oddalone odpowiednio wyrokiem z dnia 18 października 2011 roku i 28 grudnia 2011 roku. Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał na podstawie dokumentacji zalegającej w aktach organu rentowego oraz aktach sądowych jak i częściowo na podstawie zeznań samej wnioskodawczynie, które uznał za wiarygodne poza jej twierdzeniami dotyczącymi braku wiedzy o obowiązku przedstawienia stosownych zaświadczeń organów podatkowych. Sąd przywołał w tym zakresie treść decyzji kierowanych do niej, a dotyczących jej małżonka zawierających dostatecznie jasno sprecyzowane pouczenia, jak i twierdzenia samej wnioskodawczynie, która ostatecznie nawet przyznała, iż nie pamięta, czy była informowana o konieczności dokumentowania wielkości osiąganego dochodu z prowadzonej równoległe działalności pozarolniczej. Okoliczność powyższa powoduje, iż stosownie do zapisu art. 5a ust. 5 i 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników wnioskodawczynie nie przedstawiając w terminie zaświadczeń nie zachowała uprawnień do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Fakt ten jak i prawomocność rozstrzygnięć w przedmiocie przywrócenia terminu do złożenia tych zaświadczeń musi skutkować oddaleniem odwołania.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją wnioskodawczynie zarzucając orzeczeniu w pierwszej kolejności nieważność postępowania wynikającą z brzmienia art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 386 § 5 k.p.c. a polegającą na sprzeczności składu z przepisami prawa. Wyrok w jej sprawie wydała bowiem ta sama sędzia, której wcześniejsze rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie odrzucające odwołanie zostało uchylone. Niezależnie od powyższego apelująca zarzuciła ponadto naruszenie przepisów postępowania polegające na błędnym ustaleniu braku poinformowania przez nią o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej, podczas gdy z mocy przepisów na wnioskodawczynie tego typu obowiązek nie ciążył; dowolne dokonanie ustaleń, iż z treści korespondencji dotyczącej jej małżonka wnioskodawczynie winna uzyskać wiedzę dotyczącą jej sytuacji prawnej, jak i wybiórcze odniesienie się do jej oświadczeń przy pominięciu, iż organ rentowy był zobowiązany wykazać prawidłowe poinformowanie wnioskodawczynie o obowiązku przedstawienia zaświadczeń organu podatkowego oraz zaniechanie wskazania w uzasadnieniu faktów i dowodów uzasadniających treść wydanego orzeczenia. Wnioskodawczynie zarzuciła nadto naruszenie treści przepisów art. 5a ust. 4 – 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez jego błędna wykładnię, iż brak

przedłożenia zaświadczeń skutkuje wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników. W konkluzji apelująca wniosła o zmianę wyroku i uwzględnienie jej odwołania względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie jest uzasadniona.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zgłoszonego zarzutu nieważności postępowania mającą wynikać z treści przepisu art. 379 pkt 4 k.p.c. jako skutku braku zastosowania regulacji zawartej w art. 386 § 5 k.p.c. poprzez rozpoznanie sprawy przez sędziego, którego uprzednie postanowienie w przedmiocie odrzucenia odwołania zostało uchylone a sprawa przekazana do rozpoznania należy zauważyć jego bezzasadność. Regulacja zawarta w art. 386 § 5 k.p.c. dotycząca obowiązku rozpoznania sprawy w innym składzie dotyczy orzeczeń o charakterze merytorycznym, a nie incydentalnym, do których to niewątpliwie należało postanowienie o dorzuceniu odwołania (podobnie wskazał Sąd Najwyższy między innymi w postanowieniu z dnia 29 września 1999 roku w sprawie sygn. akt I CZ 125/99 opublikowanym w LEX nr 1216912). Tym samym późniejsze wydanie rozstrzygnięcia merytorycznego przez tego samego sędziego nie sposób uznać za nieważne z uwagi na sprzeczność z przepisami prawa składu sądu.

Na wstępie rozważań dotyczących pozostałych zarzutów wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny pragnie zauważyć, iż przedmiotem postępowania jest ustalenie uprawnień wnioskodawczyni do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy równoczesnym prowadzeniu przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej tj. z mocy przepisów art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 oraz art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznemu rolników. Przywołane normy art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy określają oprócz warunków koniecznych dla objęcia ubezpieczeniem rolniczym także negatywne przesłanki do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników wskazując, iż nie może ono dotyczyć tych rolników, którzy podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu. Niewątpliwie do tego typu innych ubezpieczeń społecznych należy ubezpieczenie społeczne wynikające z faktu rozpoczęcia prowadzenia przez wnioskodawczynię pozarolniczej działalności gospodarczej w 2001 roku. Podjęcie takiej działalności zostało bowiem przewidziane jako odrębny tytuł ubezpieczenia społecznego w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Wspomniany tytuł ubezpieczenia rodzi obowiązek jego powstania, a przymus ten dotyczy także osób, które podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy. Z tych więc przyczyn ubezpieczenie emerytalne i rentowe wynikające z faktu przedmiotowej działalności korzysta z pierwszeństwa przed ubezpieczeniem społecznym rolników, co powoduje iż w okresach jego istnienia nie jest możliwe ustalenie obowiązywania ubezpieczenia społecznego rolników. Jednak uregulowanie to nie ma charakteru absolutnego i ustawodawca przewidział wyjątek w zasadzie pierwszeństwa przed ubezpieczeniem rolniczym innych ubezpieczeń społecznych i umożliwia poprzez brzmienie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników podleganie nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników przez osoby, które rozpoczną prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod warunkiem legitymowania się przez rolnika lub domownika przed powstaniem tytułu do wspomnianego ubezpieczenia co najmniej trzyletnim (przed dniem 2 maja 2004 roku co najmniej jednorocznym) nieprzerwanym okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy. Należy zauważyć, iż wbrew stanowisku prezentowanemu przez apelującą brak jest podstaw faktycznych pozwalających na ustalenie, iż poinformowała ona organ rentowy o fakcie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Treść przepisu art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznemu rolników w dacie rozpoczęcia przez wnioskodawczynię prowadzenia działalności nie wskazywał na obowiązek wyboru typu ubezpieczenia poprzez składanie stosownych oświadczeń tak jak jest to w stanie prawnym istniejącym od dnia 2 maja 2004 roku. Jednak nawet uznanie, iż wnioskodawczyni nie była prawnie zobowiązana do złożenia stosownego oświadczenia powoduje jednocześnie ustalenie, iż stan wiedzy organu rentowego co do typu jej ubezpieczenia nie był pełny i powoduje, iż obecnie wnioskodawczyni nie może skutecznie zarzucać temu organowi braku poinformowania jej o skutkach regulacji zawartej w zmienionym art. 5a ustawy. Niezależnie bowiem od faktu braku tego typu ustawowego obowiązku po stronie organu rentowego nie dysponując faktyczną wiedzą o podstawach ubezpieczenia wnioskodawczyni i tak nie mógłby on wcześniej niż w chwili uzyskania informacji o prowadzeniu przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej poprzez pisma kierowane bezpośrednio do wnioskodawczyni i dotyczące jej osobiście nakierować ją

na właściwe zasady prawne jej statusu ubezpieczonego. Jednak pogląd dotyczący braku obowiązku poinformowania organu rentowego o pozostawaniu w ramach ubezpieczenia społecznego rolników nie sposób uznać za całkowicie uprawniony w świetle przepisu art. 39 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników obowiązującego już w dacie rozpoczęcia prowadzenia przez wnioskodawczynię pozarolniczej działalności gospodarczej. Przepis ten stanowi o obowiązku pouczenia rolnika składającego oświadczenie o pozostawaniu w ubezpieczeniu społecznym rolników jak i dalszych dotyczących kontaktu rolniczego organu rentowego z ZUS. Powyższe unormowanie jak i brzmienie art. 39 ust. 4 ustawy wskazują na konieczność informowania o zmianach w stanie faktycznym wpływających na formę ubezpieczenia. Wnioskodawczyni ewidentnie do powyższych zasad się nie dostosowała z niekorzystnym w rezultacie dla siebie efektem. Należy w tym miejscu zauważyć także, iż ustawodawca dokonujący zmiany zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolnika prowadzącego jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw w art. 5 ust. 1 nałożył na rolnika, który prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą i podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 2 maja 2004 roku obowiązek udokumentowania organowi rentowemu formy opodatkowania prowadzonej działalności jak i w przypadku jej prowadzenia w roku poprzednim wysokości należnego podatku. Jest to obowiązek o charakterze ustawowym, a brak jego wykonania skutkował w świetle art. 5 ust. 2 tej ustawy wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego. Wspomniana norma jednocześnie dowodzi, iż regulacja przewidziana w art. 5a ustawy

o ubezpieczeniu społecznym rolników ma charakter uniwersalny i nie dotyczy jedynie osób, które spełniają warunki wyboru typu ubezpieczenia poczynając od dnia jej wprowadzenia w życie. Wskazuje jednocześnie na wymóg samodzielnego uzyskiwania przez rolnika wiedzy w zakresie swojego ubezpieczenia społecznego. Sąd pierwszej instancji przywołując decyzje dotyczące kwestii wyboru typu ubezpieczenia przez małżonka wnioskodawczyni kierowane do wnioskodawczyni wskazał na istnienie źródeł wiedzy dla wnioskodawczyni o zmianach ustawowych dokonywanych z dniem 2 maja 2004 roku. Nie sposób jednoznacznie stwierdzić czy i w jakim zakresie ze wspomnianych źródeł wnioskodawczyni skorzystała. Ona sama składa w tym zakresie dość różnorodną oświadczenia. Jednak niezależnie od powyższego to na niej ciążył obowiązek prawny uzyskania wiedzy o stanie prawnym podlegania swojego ubezpieczenia społecznego i w sytuacji gdy żadna norma prawa nie stwarzała po stronie organu rentowego zobowiązania dostarczenia informacji jak i skutków braku jej przekazania stawianie przez wnioskodawczynię tezy o braku „prawidłowego poinformowania” jako przyczyny pozwalającej jej na dalsze pozostawanie w ramach ubezpieczenia społecznego rolników nie może zostać uznane za uprawnione.

Reasumując Sąd Apelacyjny uznał, iż wydane w sprawie rozstrzygnięcie jest trafne i zostało poprzedzone prawidłowym postępowaniem dowodowym. W konsekwencji powyższego nie jest możliwe uwzględnienie wniesionej przez wnioskodawczynię apelacji. Sformułowane w niej żądania w świetle jednoznacznego braku złożenia przez wnioskodawczynię w terminie zaświadczeń właściwego organu podatkowego jak i prawomocności rozstrzygnięcia w przedmiocie możliwości przywrócenia jej terminu do złożenia tych zaświadczeń nie mogą skutkować w sposób wskazany we wnioskach apelacji.

Orzeczenie Sądu Apelacyjnego znajduje swoją podstawę prawną w treści powołanych przepisów prawa i art. 385 k.p.c.